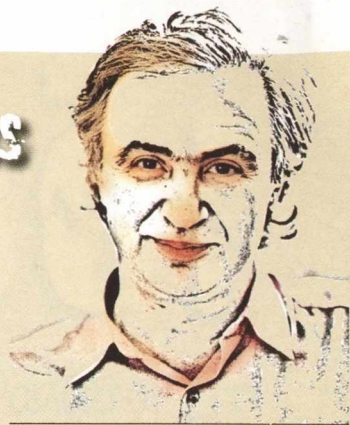

ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ

του Δημήτρη Ψυχογιού*

⌚ 04.15"

βιβλίο ουτοπιστικά ρεαλιστικό

Είχα την τύχη και τη χαρά να διαβάζω και να σχολιάζω επί οκτώ ολόκληρα χρόνια, τότε δηλαδή που το έγραφε, το βιβλίο του Κώστα Σημίτη, αρθρογραφώντας τακτικά στο Βήμα. Με τις τόσες επιτυχίες του και τις κάποιες αποτυχίες του, το βιβλίο αυτό αποτελεί κομμάτι της ζωής του καθενός μας, είναι γραμμένο στο σώμα μας και στο μυαλό μας και προκαλεί, νομίζω στην πλειοψηφία, αισθήματα ευεξίας όταν το ανακαλεί στη μνήμη – είχε νόημα να δούμε αυτό το βιωμένο βιβλίο και σε τυπωμένες λέξεις;

Νομίζω πως οι περισσότεροι έχουμε κατασταλαγμένη άποψη για το τι συνέβη στη ζωή μας και δύσκολα την αλλάζουμε: άρα το βιβλίο δεν θα καταφέρει να αλλάξει τις απόψεις των πολιτών – θα έλεγα μάλιστα ότι είναι σε βάρος του συγγραφέα του, στο βαθμό που όλοι τείνουμε να ξεχνάμε τα δυσάρεστα και να εξιδανικεύουμε το παρελθόν, και να τώρα που έρχεται το βιβλίο να μας τα θυμίσει και αυτά, μαζί με τα ευχάριστα. Όσο για τον ιστορικό του μέλλοντος, θα πρέπει να είναι πολύ τεμπέλης για να αρκεστεί να κρίνει την οκταετία Σημίτη με βάση όσα λέει ο πρωταγωνιστής της. Φυσικά, διευκολύνει το έργο του ιστορικού, δίνοντάς του συμαζεμένη την οπτική του τότε πρωθυπουργού για το τι έγινε ή δεν έγινε, αλλά

και πραγματολογικά στοιχεία και αριθμούς – που ίσως να μην ενδιαφέρουν τον φιλομαθή απλώς και μη ειδικό αναγνώστη.

Μου φαίνεται όμως πως για όποιον δεν έχει ισχυρά κίνητρα να μάθει ποια ακριβώς οπτικά συστήματα αγοράστηκαν με ορίζοντα εικοσαετίας από το στρατό (σελ. 166), έχει ενδιαφέρον η περιγραφή για το πώς έγινε η μείωση των αμυντικών δαπανών παρά τις αντιρρήσεις του Άκη Τσοχατζόπουλου (σελ. 187). Θέλω να πω, ότι οι πολιτικές διαδικασίες που περιγράφονται, είναι περισσότερο προσιτές από την ανάγνωση στοιχείων για θέματα που είναι τεχνικά και έξω από το πεδίο των γνώσεών μας – για τούτο θεωρώ ότι το πιο ενδιαφέρον μέρος του βιβλίου είναι το Κεφ. 1 - ο Γ' «Πολιτικό σύστημα και πολιτικό περιβάλλον» (σελ. 455- 586), όπου περιγράφονται οι πραγματικοί όροι λειτουργίας της κυβέρνησης και της Βουλής, οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και η λειτουργία των κομμάτων. Βέβαια, όταν τέτοιο μέρος αρχίζει με την εξωραϊστική φράση «τα μέλη των κυβερνητικών ομάδων που διέθετα είχαν πείρα, πολιτική ικανότητα και προπαντός κέφι γ' δουλειά... όλοι αισθάνονταν ότι ανήκουν σε σύνολο και έδιναν σημασία σε αυτό» (σελ. 455), έχει κανείς την τάση να σταματήσει το διάβασμα – διότι το «κέφι για δουλειά» και ιδιαίτερα η «συλ-

λογικότητα», μάλλον δεν θα ήσαν ανάμεσα στις πρώτες λέξεις που θα χρησιμοποιούσε αυθόρμητα κανείς για να περιγράψει το κλίμα που υπήρχε στην κυβέρνηση, κυρίως κατά τη δεύτερη τετραετία. Όμως, η συνέχεια δικαιώνει τον υπομονετικό αναγνώστη ο οποίος καταλαβαίνει πάρα πολλά για το πώς σκέπτονται και ενεργούν οι υπουργοί, οι βουλευτές, η ανώτατη κρατική γραφειοκρατία, οι κομματικοί παράγοντες. Και το κεφάλαιο για τις «παράπλευρες αντιθέσεις» (εθνοκεντρισμός, λαϊκισμός, ελληνική ιδιαιτερότητα, τοπικισμός, λ, – ο Μάο θα έλεγε «δευτερεύουσες») που συνυπάρχουν με «την κυρίαρχη αντίθεση» (αντίθεση κεφαλαίου-εργασίας), μπορεί να στοιχειοθετείται με μαοϊκούς όρους, αναδεικνύει όμως με ήπιο και γαλήνιο τρόπο τα ουσιαστικά προβλήματα της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας, αυτά

περιγράφονται οι πραγματικοί όροι λειτουργίας της κυβέρνησης και της Βουλής, οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και η λειτουργία των κομμάτων

που μας καθλώνουν σε μάχες οπισθοφυλακών, όπου είναι βέβαιο ότι θα μακελευτούμε.

Νομίζω πως αυτές οι σελίδες για τις «δευτερεύουσες αντιθέσεις», ακριβώς επειδή είναι ταυτόχρονα ουσιαστικές και ήπιες και είναι εντελώς μακριά από τον δημαγωγικό πολιτικό ή τον εριστικό δημοσιογραφικό λόγο, θα άξιζε να διδάσκονται στα σχολεία – έτσι μου φαίνεται.

Από το όλο έργο προκύπτει ξεκάθαρα με πόση συνέπεια ο Κώστας Σημίτης υπηρέτησε προσωπικά αυτό που ο ίδιος αποκαλεί «ρεαλιστική ουτοπία», αναφερόμενος στην πολιτική των σοσιαλιστικών κομμάτων. Υποστηρίζει (σελ. 553) ότι «η σοσιαλιστική πολιτική δεν συνίσταται αποκλειστικά στην εφαρμογή μεγάλου μεσοσιανικού σχεδίου. Συνδέεται με ρεαλισμό, πράξη, πραγματοποίηση στόχων, χειροπιαστά αποτελέσματα». Έτσι, μπορεί ο ίδιος να πιστεύει (σελ. 543) ότι «οι δυνάμεις της ανάσχεσης της προόδου δεν ήταν εξωγενείς αλλά ενδογενείς στην ελληνική κοινωνία» (και εμείς τον ακολουθούμε) αλλά διαπιστώνει ταυτόχρονα ότι οι ιδέες αυτές «δεν έγιναν πλειοψηφικές ούτε μετά το 1996, καθώς οι ιδεολογίες δεν αλλάζουν με τον ρυθμό που αλλάζουν οι πολιτικές συγκυρίες» – άρα το πολιτικό όραμα του εκσυγχρονισμού πρέπει να υπηρετηθεί με τα υλικά και τους ανθρώπους που υπάρχουν. Για τούτο και αποδέχεται σιωπηλά τις ήπιες της κυβέρνησής του, όταν π.χ. οι δικηγόροι βουλευτές κατα-

σαφήνεια, ήπιος λόγος,
πραγματολογικός πλούτος,
επιχειρήματα και όχι
συνθήματα, ζωντανή γλώσσα
και όχι ξύλινα σχήματα

Ιδέσθαι

φέρνουν όχι απλώς να αποτρέψουν την ψήφιση ρυθμίσεων που περιορίζει τα προνόμια των δικηγόρων, αλλά να τις αντιστρέψουν έτσι, ώστε να τα ενισχύσουν (σελ. 478, 534) – ή και τις προσωπικές του ήπιες, όταν οι υπουργοί αρνούνται να εξουσιοδοτήσουν τους γενικούς γραμματείς να τους εκπροσωπούν σε συσκέψεις που θα προετοιμάζαν τις συνεδριάσεις του υπουργικού συμβουλίου και της κυβερνητικής επιτροπής: αυτό δεν οφειλόταν στο υπερβολικό «κέφι για δουλειά», για το οποίο μας μίλησε εισαγωγικά, αλλά στο ότι «η εξουσία ακόμη στην Ελλάδα έχει έντονο προσωπικό χαρακτήρα. Ο υπουργός αισθάνεται τη μεταβίβασή της ως δική του υποβάθμιση» (σελ. 469): παραδέχεται το γεγονός, αποδέχεται την αποτυχία της πρότασής του και πάει παρακάτω. Πρόκειται για το γνωστό «αυτή είναι η Ελλάδα» – που όμως πρέπει να εκτιμήσουμε ότι δεν αποτελεί μοιρολατρική αποδοχή της κατάστασης, αλλά ήρεμη αποδοχή ήπιας: εδώ κολλήσαμε, χάσαμε, δεν πρόκειται να κερδηθεί αυτή η σύγκρουση: πάμε αλλού, για άλλη μάχη.

προκύπτει ξεκάθαρα με πόση συνέπεια ο Κ. Σημίτης υπηρέτησε προσωπικά αυτό που ο ίδιος αποκαλεί «ρεαλιστική ουτοπία»

Για κάποιον, λοιπόν, που επί οκτώ χρόνια έγραφε υπερασπιζόμενος την πολιτική του εκσυγχρονισμού «Σημίτης Και Ξερό Ψωμί», ο οποίος αποδέχεται την κρίση συναδέλφου στο πανεπιστήμιο που είπε στους φοιτητές της «αισθάνομαι περήφανη που η χώρα μου έχει πρωθυπουργό

άνθρωπο σαν τον Κώστα Σημίτη» – και ο οποίος δεν έχει ανταλλάξει ούτε χειραψία, ούτε λέξη με τον πρώην πρωθυπουργό για να γνωρίζει περισσότερα για τη σκέψη του πέρα από όσα ο ίδιος δημοσίως καταθέτει, το βιβλίο έχει πραγματικά τις αρετές της «ήρεμης δύναμης»: σαφήνεια, ήπιο λόγο, πραγματολογικό πλούτο, επιχειρήματα και όχι συνθήματα, ζωντανή γλώσσα και όχι ξύλινα σχήματα, πολιτικό σκεπτικό και όχι παραπολιτικά κουτσομπολιά, ψυχραιμία ανάλυσης και όχι θεωρίες συνωμοσίας. Αποτελεί την αναγκαία πολιτική υπεράσπιση της οκταετούς πρωθυπουργίας που πραγματικά άλλαξε την πορεία του τόπου. Μειονέκτημά του είναι, μου φαίνεται, ότι ο συγγραφέας συχνά στρογγυλεύει τις αιχμές και τα προβλήματα, δεν επιμένει αρκετά σε αυτά που δεν έγιναν, δεν επιμερίζει προσωπικές ευθύνες για τις αποτυχίες, δεν κρίνει (με την αυστηρότητα που θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου) τις συμπεριφορές και τα κίνητρα των πολιτικών, Πασόκων ή άλλων. Το βιβλίο σε κάποιες σελίδες γίνεται ουτοπιστικά ρεαλιστικό, με την έννοια ότι δεν μπορεί η ενδοκυβερνητική και ενδοπασοκική πραγματικότητα να είναι τόσο ήμερη και γαλήνια όσο την περιγράφει: τα «συντροφικά μαχαιρώματα», οι προσωπικές στρατηγικές που κυριάρχησαν σε όλη τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του, όταν όλοι σχεδόν οι υπουργοί προετοιμάζονταν για τις συγκρούσεις «μετά την ήττα» (που προεξοφλούσαν, την έφεραν), δεν αναφέρονται παρά ακροθιγώς. Αλλά ίσως αυτό ακριβώς το στρογγύλεμα στα προσωπικά και κομματικά, η ενασχόληση με την κύρια αντίθεση (τον πολιτικό στόχο) και όχι με τις δευτερεύουσες (τα προσωπικά παιχνίδια εξουσίας), να είναι η ουσιαστική δύναμη του Κώστα Σημίτη, αυτή που του επέτρεψε να γίνει πρωθυπουργός και να κάνει τα σημαντικά που έγιναν κατά την οκταετία του.

**Ο Δημήτρης Κ. Ψυχογιός είναι καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και συντάκτης του "Βήματος"*

του: **Ριχάρδου Σωμερίτη**
02.02"

ένα βιβλίο για το μέλλον

Όσοι ενδιαφέρονται για το μέλλον, οφείλουν να διαβάσουν το βιβλίο του Κώστα Σημίτη. Δεν περιλαμβάνει μόνο έναν πολύτιμο απολογισμό· δεν εξιστορεί μόνο το πώς έγιναν τα πολλά θετικά μιας μεγάλης οκταετίας, αναλύοντας όμως - με βάση εμπειρίες συχνά οδυνηρές - και το γιατί τόσα άλλα δεν έγιναν, ή δεν έγιναν όπως και όσο έπρεπε. Προσφέρει και μίαν άλλη υπηρεσία: αποκαθιστά την Πολιτική και τον ορθό πολιτικό λόγο, μας υπενθυμίζει ότι πολιτική και ζωή δεν προκύβουν χωρίς στόχους και συνέπεια, χωρίς σχέδιο, χωρίς σύστημα, χωρίς δουλειά.

Το μικροπολιτικό πλήθος, προσπάθησε να επικεντρώσει το κοινό ενδιαφέρον στα όσα βολεύουν συμφέροντα και λόμπι. Από τα Ίμια, δε συγκράτησε τη σωτήρια και γενναία πολιτικά και εθνικά θέληση ειρήνης του νέου τότε πρωθυπουργού, σε σύγκριση με το πολυκομματικό «μέτωπο του πολέμου». Και από την υπόθεση Οτσαλάν, δε σημείωσε την καταγγελία για το ρόλο ενός επικινδύνου και εν μέρει πασοκογενούς παρακράτους (που κουνιάζει τώρα στη Νέα Δημοκρατία), μήτε την

προκλητική δικαστική του «δικαίωση». Κυρίως δε συγκράτησε -δεν ανέφερε καν, έστω και για να συζητηθούν- τις αναλύσεις ενός πρωθυπουργού με τόσες εμπειρίες για το κράτος και τις λειτουργίες του, για τις στρεβλώσεις του ελληνικού πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού συστήματος.

Ο Ραιμόν Αρόν έλεγε πριν από σαράντα χρόνια ότι η ουσία της πολιτικής, είναι τραγική. Σήμερα, αυτό σημαίνει ότι η πολιτική δεν μπορεί να είναι μόνο οι επικοινωνιακές φρασούλες στα τηλεοπτικά παράθυρα. Υπάρχει ισχυρό πολιτικό παιχνίδι, αλλά το παιχνίδι και το λογοπαίγνιο, δεν είναι πολιτική. Χωρίς την ανανέωση, οι πολιτικές φθίνουν, αλλά οι ανανεώσεις ωριμάζουν αργά και με κόπο· τα άλλα, τα βιαστικά, δεν είναι παρά εύκολοι αυτοσχεδιασμοί στα όρια της επιπολαιότητας.

Το ζητούμενο (τώρα!) δεν είναι να νοσταλγήσουμε τον Σημίτη ως ηγέτη, που δεν το θέλει κιόλας, διότι αν το ήθελε, άλλη θα ήταν η τακτική του. Κανείς όμως δεν μπορεί να αρνηθεί ότι υπάρχει μεγάλη νοσταλγία για μια δομημένη Πολιτική. Για σοβαρότητα. Για στόχους. Και για την επανασύνδεση με τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό, που κάπως εύκολα και πλεγματικά επιτρέψαμε τη διαστρέβλωση και την κακοποίησή του στο όνομα ενός αδόκιμου «ρεαλισμού» και κάτω από την πίεση της αναχρονιστικής «αριστεράς». Το χτές, το σήμερα και το αύριο, είναι αλληλένδετα.

**κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί
ότι υπάρχει μεγάλη νοσταλγία
για μια δομημένη Πολιτική**

ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ

του Δημήτρη Χατζησωκράτη*

⌚ 04.30"

ο Σημίτης και η Κεντροαριστερά

Από την εκφώνηση στην εγκατάλειψη

Στο πλαίσιο της οικονομίας του άρθρου αυτού, επιλέγω να ασχοληθώ αποκλειστικά με την άποψη του Κ. Σημίτη (Κ.Σ.) για την Κεντροαριστερά, όπως αυτή αποτυπώνεται στις αναφορές του στο βιβλίο του.

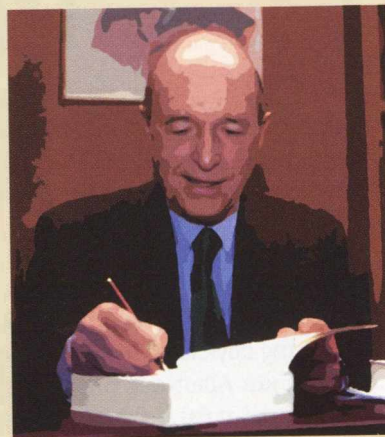
οχυρίζομαι από την αρχή ότι ο Κ.Σ. είχε ένα συγκεκριμένο τρόπο που αντιλαμβανόταν την υπόθεση της Κεντροαριστεράς. (Σημειωτέον ότι στις 642 σελίδες του βιβλίου του, η ενασχόλησή του με το θέμα εξαντλείται σε 4(!) σελίδες).

Ξετυλίγοντας τη σκέψη του ο Κ. Σ. στο κεφ. «Η Εκκίνηση» και στο υποκεφ. «Το μέτωπο των κοινωνικών δυνάμεων» -όπου ήδη ελλείπει το «και πολιτικών δυνάμεων»- υπογραμμίζει: «Στόχος μου ήταν το ΠΑΣΟΚ να συνεργαστεί με ένα ευρύτερο φάσμα προσώπων και ομάδων από εκείνο που ήδη εξέφραζε». Και σπεύδει εξαρχής να υποστηρίξει ότι έπρεπε «να εγκαταλειφθεί η παλαιά αντίληψη ότι κάθε πολιτική συνεργασία σημαίνει επαφές ηγεσιών, επίσημες επιτροπές, ...» Για να ολοκληρώσει ότι «η συνεργασία θα προκύψει αν διαμορφωθούν καλύτερα οι πολιτικές στοχεύσεις των όμορων χώρων μέσα από μια συνεχή διαδικασία διαλόγου.» Αυτό όμως το τελευταίο, ενώ ως αφετηριακή σκέψη είναι ορθό, γίνεται πολιτικό λάθος στη συνέχεια επειδή ακριβώς μένει ανο-

λοκλήρωτο! Είναι ορθό να υπάρχουν fora αναζητήσεων και συνεχούς διαλόγου, όπου θα αναλύονται μεγάλα και μικρά ζητήματα της ελληνικής κοινωνίας, θα αναζητούνται εναλλακτικές προτάσεις και θα ανιχνεύονται συγκλίσεις. Όταν όμως πρόκειται για πολιτικές δυνάμεις, οι οποίες δεν διαλέγονται in vitro αλλά μπροστά στην κοινωνία και μάλιστα, όταν η μια ασκεί την πολιτική εξουσία και η άλλη είναι μικρή πολιτική δύναμη στα όρια της εκλογικής επιβίωσης, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Τότε, ο εν γένει διάλογος χωρίς ατζέντα, δεν μπορεί να είναι λυσιτελής.

Ο Κ. Σ. όντως επιχείρησε να προωθήσει, ως πρωθυπουργός, τη διαμόρφωση ενός πλειοψηφικού κοινωνικού-πολιτικού ρεύματος για τον εκσυγχρονισμό, κάνοντας ένα πρώτο βήμα. Στο Συνέδριο του ΣΥΝ (στις 14.3.1996), παρουσίασε την άποψή του για την Κεντροαριστερά. Υπογραμμίζει: «Ήταν μια στρατηγική προσέγγισης που ξεπερνούσε το επίπεδο των χειρισμών, τις επίσημες συναντήσεις αντιπροσωπειών, τις επα-

φές ηγεσιών, τη συζήτηση του εκλογικού νόμου». Και καταλήγει: «Η συνολική προσπάθεια δεν ευοδώθηκε. Η παραδοσιακή πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ δεν ήθελε να ανεχθεί μια τέτοια ανανέωση... Η απάντηση της ηγεσίας του ΣΥΝ ήταν πλήρως απορριπτική».

Η εμφάνιση των γεγονότων δεν είναι ακριβής. Και ο κόσμος του συνεδρίου υποδέχθηκε θερμά τον Κ.Σ. και ο Ν. Κωνσταντόπουλος, τότε, έδωσε μάχη ώστε στο νιοκουμένο του Συνεδρίου να μην περιληφθούν θέσεις που θα απέκλειαν την πρόθεση της σύγκλισης των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων στην κατεύθυνση του προοδευτικού εκσυγχρονισμού. Οι αντιπαραθέσεις όμως στο εσωτερικό και των δύο κομμάτων, ήταν ισχυρές. Για διαφορετικούς λόγους. Ο Κ. Σ. δεν επανήλθε με συγκεκριμένες προτάσεις που θα εξειδίκευαν την πρότασή του. Κυριαρχούσε η αρχική επιφύλαξη του, που κατά τη διάρκεια της οκταετίας αποδείχτηκε ότι έγινε εμμονή του, να αποφεύγει οποιοδήποτε σχέδιο ή πρόταση περιελάμβανε το ζήτημα αλλαγής του εκλογικού νόμου. Η απολυτοποίηση και των αντιπροτάσεων για την προτεραιότητα της απλής αναλογικής που ακούγονταν εντονότατα από ηγετικά στελέχη του ΣΥΝ, απομάκρυναν την προσφυγή σε συγκεκριμένη πρόταση διαλόγου που θα περιλάμβανε χωρίς προαπαιτούμενα και προτεραιότητες ανοικτή συζήτηση εφ' όλης της ύλης. Και για προγραμματικές θέσεις, και για ακολουθούμενες κυβερνητικές πολιτικές, για αλλαγή του εκλογικού νόμου.

Και η συγκεκριμένη πρόταση διαλόγου δεν έγινε ποτέ. Εννοώ από τη μεγάλη δύναμη, το ΠΑΣΟΚ, επισήμως, και όχι από μεμονωμένα στελέχη.

Αντιθέτως, έξι μήνες μετά το Συνέδριο του ΣΥΝ, στις εκλογές της 22ας Σεπτεμβρίου, ο ίδιος ο πρωθυπουργός Κ.Σ. καλούσε το εκλογικό σώμα να μην ψηφίσει τα «μικρά κόμματα» επειδή «λόγω εκλογικού νόμου δεν μπορούν να δραματίσουν ρόλο στη Βουλή». Δε χρειάζεται να εξηγήσουμε πόσο αυτό τραυμάτισε και εξόργισε τον κόσμο του ΣΥΝ, όταν, τρία χρόνια χωρίς κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, επεδίωκε με όλες του τις δυνάμεις την επάνοδο στη Βουλή! Κανείς δε μπορούσε να κατανοήσει την αγωνία του Κ.Σ. να αγρεύσει κάθε ψήφο για την πρώτη του εκλογική νίκη ως επικεφαλής του ΠΑΣΟΚ!

Από 'κει και πέρα, οι ακολουθούμενες κυβερνητικές πολιτικές επιλογές, η εμμονή σε αόριστες εκκλήσεις για την ανάγκη της Κεντροαριστεράς και η γενική πρόσκληση για συστράτευση με το ΠΑΣΟΚ, λειτουργούσαν αποτρεπτικά για τη προώθηση μιας ουσιαστικής συνάντησης και σύγκλισης. Η επίκληση της συνεργασίας στις αυτοδιοικητικές εκλογές του 1998 και 2002, ως έμπρακτη απόδειξη της διάθεσης για συνεργασία με αμοιβαίο όφελος, δεν αποδεικνύει μια ποιοτικά διαφορετική στάση του Κ.Σ. στην κατεύθυνση της προώθη-

**Ο νέος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ,
αν έχει στο σχεδιασμό του να
επαναφέρει το θέμα, οφείλει
σε ιδιαίτερη προσοχή και
ευαισθησία να το πράξει**

100 Ολογράφια

σης της πολιτικής σύγκλισης. Οι χώροι, παραδοσιακά, έχοντας αρκετές κοινές θέσεις στον τομέα της αυτοδιοίκησης, είχαν συμπορευθεί σε όλες τις εκλογές μετά τη μεταπολίτευση!

Εμμένω στη στάση του Κ.Σ. και δεν αναφέρομαι εδώ περισσότερο στη πολιτική προσέγγιση του θέματος της σύγκλισης των δυνάμεων της Κεντροαριστεράς και Αριστεράς από την πρώην ηγετική ομάδα - και πολύ περισσότερο, από τη σημερινή του ΣΥΝ. Στάση που εξελίχθηκε σε ουσιαστική άρνηση και «στο σύνδρομο του σκατζοχοιρου».

Το πρόβλημα που εξετάζουμε εδώ είναι, πώς ο ηγέτης ενός μεγάλου σοσιαλιστικού ευρωπαϊκού κόμματος, αντιμετωπίζει με σταθερότητα και συνέπεια το ζήτημα της σύγκλισης με την Αριστερά. Απλώς εκφωνώντας μια θέση του; Απλώς, στην πρώτη δυσκολία, στις πρώτες αντιθέσεις, αναδιπλώνεται; Γιατί περί αναδίπλωσης, ή ακριβέστερα, εγκατάλειψης αυτής της υπόθεσης πρόκειται. Η συρρίκνωση αυτής της προσπάθειας και η ικανοποίηση ότι «υπήρξε στο ΠΑΣΟΚ εισροή νέων μελών από διάφορες τάσεις της Αριστεράς», μάλλον ως καρικατούρα ενός μεγάλου σχεδίου παραμένει... Σίγουρα πάντως η εγκατάλειψη μιας τέτοιας προσπάθειας επειδή φταίνε οι άλλοι, για έναν πολιτικό άνδρα που επέδειξε σε σημα-

ντικούς τομείς ιδιαίτερη επιμονή, εκ του αποτελέσματος αποδεικνύει ότι δεν ήταν στις κεντρικές του προτεραιότητες, όχι ως αυτοσκοπός, αλλά ως σημαντικό μέσο για την προώθηση του πολιτικού σχεδίου της «δημιουργικής Ελλάδας».

Το δυσάρεστο αυτό συμπέρασμά μου προκύπτει από την παντελή απουσία της όποιας αναφοράς στο τελευταίο κεφάλαιο, όπου αναφέρεται στο μέλλον, στις «Προκλήσεις της επόμενης μέρας». Το ζήτημα της σύγκλισης Σοσιαδημοκρατίας και Αριστεράς, ενώ είναι στην ημερήσια διάταξη των ανιχνεύσεων αλλά και των συγκεκριμένων πολιτικών σχεδίων της ευρύτερης ευρωπαϊκής Αριστεράς, (Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία, Σκανδιναβία, κ.λπ.), λείπει ΠΑΝΤΕΛΩΣ. Αποτελεί παράλειψη; Από έναν πολιτικό με συγκρότηση όπως ο Κ.Σ., δεν το πιστεύω. Δεν πιστεύει πλέον σε αυτό; Το θεωρεί για την προσεχή δεκαετία «εκτός πεδιάς»; Ελπίζω κάποια στιγμή να υπάρξει από τον ίδιο μια απάντηση...

Το πολιτικό συμπέρασμα πάντως, για όσους πιστεύουμε ότι το αίτημα της σύγκλισης των δυνάμεων της Αριστεράς και της Κεντροαριστεράς σε ισότιμη βάση αποτελεί αναγκαιότητα και αναβλύζει από τη θέληση χιλιάδων οργανωμένων αλλά και ανέντακτων του ευρύτερου χώρου, είναι ότι η συζήτηση για το ζήτημα αυτό απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Ο νέος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έχει στο σχεδιασμό του να επαναφέρει το θέμα, οφείλει με ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία να το πράξει. Η αποφυγή εντυπωσιασμών και «τρικ», η επιδίωξη της ουσίας, του προγραμματικού λόγου, των προτάσεων δράσης, η ατζέντα όλων των θεμάτων - και του εκλογικού νόμου - χωρίς προαπαιτούμενα, πρέπει να αποτελεί το σύνολο μιας πρότασης διαλόγου.

**...και η συγκεκριμένη
πρόταση διαλόγου δεν
έγινε ποτέ. Εννοώ από τη
μεγάλη δύναμη, το ΠΑΣΟΚ,
επισήμως, και όχι από
μεμονωμένα στελέχη**

* Ο Δ. Χατζησωκράτης είναι μέλος της Πολιτικής Γραμματείας του ΣΥΝ και διευθυντής της Κοινοβουλευτικής Ομάδας